Årsskrift Århus Friskole 2019

Bæredygtighed

Intro:

Du sidder nu med Århus Friskoles årsskrift 2019 i hånden. Det er en mangeårig tradition, at medarbejderne på friskolen hvert år skriver i et årsskrift. Indlæggene skal læses, som den enkelte medarbejders indlæg og ikke som Århus Friskoles samlede holdning.
I de seneste år har årsskriften haft et overordnet emne, som nogle skriver om, men der er også plads og frihed til at skrive om andre emner, som optager en, som f.eks. fylder det i dette årsskrift, at Århus Friskoles kultur-skabere gennem mange år, Ivalo og Leif Falk, døde i år.

Det overordnede emne i dette årsskrift er "bæredygtighed", fordi det er det emne, som skolen har som hovedfokus i år. Mange af indlæggene i årsskiftet handler om bæredygtighed. På skolen arbejder vi med bæredygtighed på tre niveauer: individuelt, lokalt og globalt. Hvordan forvalter vi som individer vores egne ressourcer bæredygtigt, så vi kan holde os i balance og ikke komme i ubalance, fordi vi over-forbruger egne ressourcer? Hvordan kan vi som skole være bæredygtige og ikke ville mere end vi har økonomiske og menneskelige ressourcer til? Hvilke små og store forandringer kan vi gøre lokalt på Århus Friskole for at sikre klodens globale fremtid, som f.eks. affaldssortering?

Der er mange spændende tanker og indlæg – billederne er fra årets løb mestendels! God læselyst - v.h. Asger redaktør og Marie Skoleleder

Indhold:

1 - Eksamen i bæredygtighed og klimaomsorg *af Ole*
2 - Fra ligegyldigt fællesrum til bæredygtigt fællesansvar *af Tine M, Marianne H og Ditte*
3. - La os komme videre *af Hans Martin*
4 - Skal Friskolen fortsat flyve *af Asger*
5 - Ivalo og Leif Falks børnesyn og rytmiske musikpædagogik lever videre
af Marie
6 - "Vi gør det pædagogikken" på Århus Friskole *af Mikkel Falk*
7 - Hvad skal vi med alle de ord *af Bertel*
8 - At gøre karriere på flexjob *af Helle, Blå SFO*
9 - Bestyrelsens beretning *af Kristian Lassen*
10 - ÅF Køkken – Kostprofil og målsætning *af Lars Kok*

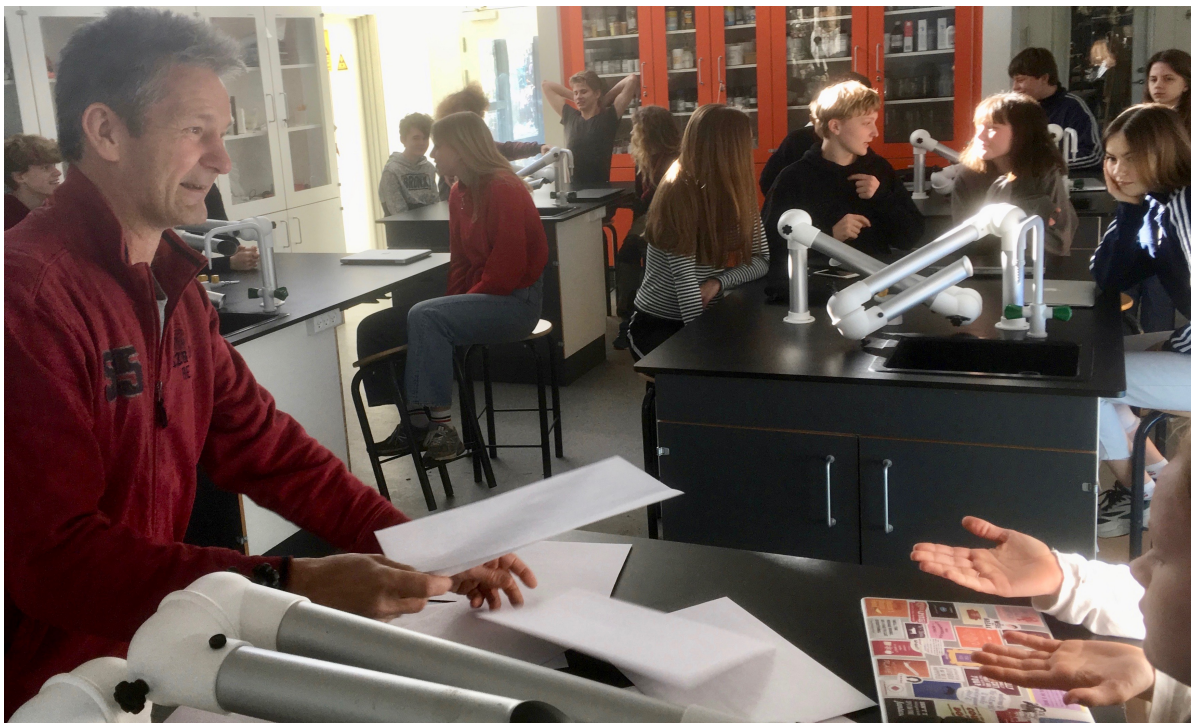

Eksamen i bæredygtighed og klimaomsorg

af Ole Juel

Vi naturfags-lærere Christian, Jeppe, HM og Ole er indgået i et netværk med andre østjyske naturfagslærere. Vi mødes et par gange årligt og sparrer om undervisning, om de bedste emner og undervisningsmaterialer, om at fastholde de praktisk undersøgende laboratorie-elementer, om vægtningen af forskellige elementer i bedømmelserne og meget mere. Vi har lagt skole til et af de møder for nyligt. Vores gæster fra det naturfaglige felt er fortsat imponerede over de rammer og muligheder, vi har både i og omkring Naturstationen. Det er også fortsat en kæmpe fornøjelse at arbejde i og omkring Naturstationen! Men til sagen.

Århus Friskole har i dette skoleår bæredygtighed som et gennemgående tema. I den forbindelse vil jeg gerne fortælle lidt om Naturfaget, der er et nyere obligatorisk prøvefag. Denne sommer afholder vi folkeskolens afgangsprøve i naturfaget for tredie gang. Naturfaget bygger på erfaringer fra Natur & Teknik undervisningen fra 1. til 6.klasse samt fra Geografi, Biologi og Fysik - Kemi undervisningen i 7. til 9. klasse. Naturfaget har en gruppebaseret to timers praktisk, mundtlig, tværfaglig prøve.

Inddelt i to-mandsgrupper trækker afgangsklassen gruppevist et fællesfagligt fokusområde den 1. april.
Det kan f.eks være et af disse 6 fællesfaglige fokusområder:

	Produktion med bæredygtig udnyttelse af naturgrundlaget - kan fx handle om landbrug, havbrug, algeinnovation, skovbrug eller plastproduktion.
	Bæredygtig energiforsyning på lokalt og globalt plan - kan fx knytte an til vedvarende kontra ikke-vedvarende energikilder, forurening af atmosfæren eller isolering af boliger.
	Drikkevandsforsyning for fremtidige generationer - kan fx knytte an til vandets kredsløb, global drikkevandsforsyning, klimatilpasninger og spildevandsudledning.
	Den enkeltes og samfundets udledning af stoffer - kan fx knytte an til ftalater, røgrensning, kødproduktion, industrielle symbioser eller transport.
	Strålings indvirkning på levende organismers levevilkår - kan fx knytte an til solindstråling, mobiltelefoni, a-kraft, rumrejser, cancer eller baggrundsstråling.

Efter tildelingen af et af disse fællesfaglige fokusområder har gruppen alle klassens biologi, geografi samt fysik-kemi timer i den næste måned med tilhørende lærerkræfter til at finde en selvvalgt problemstilling indenfor det fællesfaglige fokusområde. Gruppen skriver en A4 sides synopsis, hvoraf problemstilling, dilemmaer, forundring og arbejdsspørgsmål fremgår. Denne sendes til censor. På eksamensdagen er gruppen til en to timers praktisk mundtlig prøve med udgangspunkt i netop det, deres synopsis handler om. Hypoteser, undersøgelser, modeller, perspektiver samt naturfaglige kompetencer fra biologi, geografi og fysik-kemi fagene udrulles praktisk/mundtligt i forhold til det selvvalgte emne i dialogen med to af klassens naturfagslærere og censor. Tre grupper er til prøve i samme to timers modul og har på skift besøg af lærere og censor. Det giver ca. 35 minutters samtale med hver gruppe.

Herunder er de **selvvalgte emner**, som de to sidste afgangsklasser fandt frem til - gengivet i forkortet form:

Termisk energi - en løsning på globale og lokale energiforsynings problemer?
Hvordan lave mere bæredygtig bomuldsproduktion i en globaliseret verden?
Menneskets påvirkning af stråling - især i kræftbehandling.
Grønne storbyer drevet af bæredygtig energi?
Jævnere fordeling af fødevarer globalt. Hungersnød og madspild.
Atomkraft og vindkraft - dele af bæredygtig energiforsyning lokalt og globalt?
Hvordan forhindre vandmangel - lokalt og globalt?
Vandkraft og bølgekraft - en del af en bæredygtig energiforsyning?
Nok rent vand til fremtidige generationer - rodzoneanlæg.
Kan vi blive ved med at fælde regnskov?
Hvordan bibeholde rent grundvand i Danmark?
Hvorfor dør havets koralrev, og hvad kan vi gøre for at afhjælpe?
Konsekvenser af udledning af mikroplast. Hvordan minimere udledningen?

Naturfaget er blevet et super vedkommende Naturfag
Kerneindholdet er det, der er tidens og klodens udfordring nu. Det kan 7. - 9. klasserne også mærke. For i de naturfaglige fag er fokus, intensitet og lærelyst i den grad vokset. Måske fordi naturfaget direkte orienterer sig mod tidens store udfordringer. Prøvesituationen er ændret fra at dreje sig om paratviden i et lodtrukket emne til nu at tage sit udgangspunkt i det selvvalgte emne, som gruppen over lang tid har fordybet sig i. Gruppen har initiativet, fremlægger deres disposition for forløbet og går igang med praktiske forsøgsopstillinger og forklaring af sammenhænge, argumentation for valgte undersøgelsesmetoder mm. Undervejs i eksaminationen får gruppen et uddybende spørgsmål indenfor det selvvalgte emne - nøje forberedt af lærere og censor. Så skal der opstilles hypoteser, trækkes på kendte modeller, findes undersøgelsesformer og ræsonnementer også på stående fod. Individuelle karakterer og en kort begrundelse for denne får gruppen efter 5-10 minutters votering.

Naturfaget har afløst den tidligere mundtlige fysik-kemi prøve. Men som et udtræksfag kan klassen trække en skriftlig digital 30 minutters fag-faglig prøve i enten Biologi, Geografi eller Fysik-Kemi. Så der undervises stadig fag-fagligt og metodisk såvel i felterne omkring de fællesfaglige fokusområder som generelt i biologi, geografi og fysik-kemi fagene.

Fra ligegyldigt fællesrum til bæredygtigt fællesansvar

BLÅ's tre emneuger i år omhandlede bæredygtighed og blev til en fantastisk process, hvor børn og voksne i fællesskab fik skabt et helt nyt miljø i BLÅ

Af Marianne H, Tine M og Ditte

Med udgangspunkt i FN's 17 verdensmål startede vi med samlet at se tre små animationsfilm lavet til børn. Disse film kastede lys over, hvorfor vi skal passe på vores jord. Vi havde en fælles snak om, at det ikke er godt for hverken vores klode, dyr eller mennesker at være overbelastede. Det gælder om at være i nogle rammer, som er rare at være i. Vi ville derfor i disse uger kombinere teori og praksis ved sammen at istandsætte BLÅ fællesrum. Udover at inspirere børnene til at tænke mere bæredygtigt, var et af vores fokuspunkter: Egen bæredygtighed. Vi ville skabe et lækkert indendørs miljø, som børnene havde lyst til at være i. Som Marlie fra 3. klasse forklarer:

"Når man er i nogle dejlige og flotte omgivelser og har gode venner, har man det bedre og kan også lære mere - og det er mere bæredygtigt for en selv".

Vores tanke var, at når børnene selv er kommet med idéer og har været med til at skabe et lækkert indendørs miljø helt fra bunden, så får de en større forståelse for, hvad det kræver at skabe, samt at alle føler et medansvar for at passe på det.Vi startede med i forskellige hold at tømme, rengøre og male vores fællesrum. Derefter blev børnene opdelt i forskellige grupper, som var ude at arbejde på skift. Nogle byggede møbler og skraldespande ud af genbrugsmaterialer, andre lærte om strøm og sparepærer og var med på REUSE og købe lamper ind, en anden gruppe sorterede bøger til biblioteket og var på Viby Bibliotek for at få inspiration til et organiserings-system, en fjerde gruppe lærte om fotosyntesen og var med ude at købe grønne planter, nogle malede kunst til

væggene, og andre opfandt små systemer, som kunne hjælpe med at mindske emballagen ved frugtmadpakkerne osv. De, der ikke var i gang med at bygge eller opfinde, var inde i "basen", hvor man kunne læse fakta-bøger om miljøet, se små tegnefilm, lave plakater, slogans og perlekunst eller gå ud og samle skrald. En af dagene var der oplæg om dyrevelfærd og det at være vegetar, en anden dag var der en tur ud af huset for at høre om bæredygtigt byggeri. I SFO blev der bl.a. syet gardiner og puder. Vi, både børn og voksne, var meget tilfredse med resultatet.

Sofia fra 3. klasse fortæller: "**Jeg har lært meget om naturen og bæredygtighed. Jeg synes, vi var mega seje, at vi selv kunne bygge det og finde ting fra genbrugsbutikker. Det er jeg ret stolt af.**"

Nanna fra 3. klasse supplerer:

"Det var sjovt med det praktiske, og fedt at vi skulle bygge det selv i stedet for at købe det. Det er mere bæredygtigt, fordi vi fx brugte genbrugsmaterialer i stedet for at købe nyt og Burntwood uden gift. Man bliver glad, når man gør noget, der er bæredygtigt. Jeg har lært, hvordan jeg kan handle på det. Det giver overskud".

Da vi var færdige med at bygge, holdt vi fernisering for hele skolen. Her fortalte grupperne om byggeprocesserne samt deres budskab om, hvad vi hver især kan gøre for at passe bedre på os selv og miljøet. Her giver Marie fra 3. klasse et eksempel:

"Vores ny-opfundne kuglesystem gør, at vi ikke har så meget plastic med i vores madpakker, og det hjælper miljøet. Når der er fem, som har en emballagefri madpakke med, får vi en kugle til vores bowle. Når bowlen er fyldt, får vi en fælles oplevelse. Jeg har lagt mærke til, at der ikke er så mange, der har plastic med mere".

fællesrum før og efter

Ingolf fra 2. klasse supplerer:

"Jeg har lært, at hvis vi sparer på papiret, så skal vi ikke fælde så mange træer. Hvis man lader være med at blande papir med fx mad, så kan det genbruges".

Den sidste fredag tog vi i skoletiden sammen med 9. klasse ind til Rådhuspladsen i Aarhus til "Klimastrejke for fremtiden". Vi ville gerne vise børnene, at når man kæmper for noget vigtigt og gerne vil gøre en forskel, så kan en fredelig demonstration hjælpe til med at råbe politikerne op. Børnene producerede flotte og farverige bannere og slogans, og nuttethedsfaktoren var på sit højeste, da BLÅ gruppe - som helt klart var de yngste - kom marcherende ind på pladsen. Børnene havde delte meninger om demonstrationen. Nogle syntes det var koldt og kedeligt, da det var svært at høre talerne, men andre syntes det var en stor oplevelse og følte, at de var med til at gøre en forskel.

Smilla L fra 2. klasse siger:

"Det var spændende at demonstrere. Vi havde lavet fine bannere, og vi havde gjort os umage. Det var fedt at få lov at kæmpe for klimaet udenfor skolen. Det blev sådan mere ægte, så alle kunne se det, og man stod sammen med andre og kunne se, at vi ikke er de eneste".

Vi har løbende samlet op på vores fælles regler for vores indemiljø, som bl.a. består af, at vilde lege og råben er udenfor - og at man skal rydde op efter sig selv. Nu - et par måneder efter ferniseringen - er vores oplevelse, at børnene er rigtig glade for og stolte af deres fællesrum. Vi oplever en ti-dobling af børn, der bruger fællesrummet aktivt. I timerne bliver det brugt til dejlige, bløde læsepladser eller til gruppearbejde. I frikvartererne og SFO bliver der spillet spil og dukketeater, leget i trappehulen og hygget i diverse kroge på tværs af klasserne.

Børnene selv beskriver det sådan her:

Nanna 3. klasse: **"Fællesrummet er blevet virkelig hyggeligt. Jeg har mere lyst til at være der nu. Nu er der rent faktisk noget at lave derude".**

Alma 3. klasse: **"Filmene fra FN lærte mig meget. Jeg har helt klart lært, at man skal passe bedre på miljøet. Jeg tænker selv meget over at slukke lyset på værelset og cykler i skole".**

Rebekka 3. klasse: “Det gamle fællesrum var ikke så rart at være i. Der var ikke så meget at lave. Det nye er federe. Der er flere spil, tegneserier, lego og man kan sidde i sofaerne og på - og i trappehulen”.

Holly 4. klasse: “Det gamle fællesrum var grimt, larmende og tit beskidt. Det nye er mere flot. Jeg bruger det lidt mere, men jeg er nu mest udenfor”.

Alma 3. klasse: “Det er dejligt med planter, det bliver mere grønt og lækkert. Det føles på en måde som om, man får ren luft”.

Marlie 3. klasse: “Det var rigtig godt, vi lærte om de 17 verdensmål. Jeg har fx samlet skrald op, hvis jeg har set det i naturen - det er jeg først blevet opmærksom på efter.”

Sofia 3. klasse: “Jeg synes, at vores arbejde med BLÅ fællesrum gør, at hele gruppen er blevet rykket mere sammen. Jeg har fået nye venner fra de andre klasser”.

Nanna 3. klasse: “Det er rart med planter. Så føler man sig hjemme på en eller anden måde. Og det er også som om, man opfører sig mere roligt - og så bliver alle afslappede”.

Sylvester 2. klasse: “Det var rigtig fedt med bæredygtighedsugerne. Nu ved vi, at vi ikke skal smide med skrald, når vi bliver store. Det er også mere hyggeligt i fællesrummet nu”.

Alma 3. klasse: “Alt i alt er det federe at være i vores fællesrum nu, og jeg tænker mere bæredygtigt efter de her uger”.

Marie 3. klasse: “Bæredygtighedsugerne har været fede. Fordi vi har brugt meget energi på det - så passer vi bedre på det. Altså fordi vi selv har været med til at lave det. Planterne har gjort en stor forskel - og vi er gode til at passe på dem. Jeg er mere i fællesrummet end i min egen klasse. Jeg vil helt klart anbefale andre at lave et projekt som det her”.

Lad os komme videre

- **drømmen om frihed og et passende alternativ til de afsluttende eksaminer**
  af Hans Martin

Mit daglige arbejde er en hyggelig, lang pølse af rutiner og opgaver, timer og lejre og spisning og det almindelige liv. Det er vel fint nok; et jævnt og muntert, virksomt liv på jord.. Bingo. Lønsedler, spændende udfordringer og et dejligt fællesskab.
Samtidig hører man af og til at livet og arbejdet på Århus friskole er særligt. Det stemmer, og hip hurra for det! Tak til de kloge, gamle som turde gå forrest, provokere, vove, lytte til børnene, mærke efter og finde på nye måder at lave skole på.
Meen, dengang var det jo osse lettere – der var ligesom plads til eksperimenter, højt til loftet og klangbund i store dele af befolkningen som var åbne for nytænkning. Skolen og livet var ikke så fortravlet, og der var plads til alle og altid godt vejr, og få i klasserne, og enestående resultater!
Og det ER da skønt at få sådan en stak laurbær at hvile på, tak for det!

Tør man spørge om der på samme måde er grunde til at udfordre den virkelighed vi nu er i? Det er der! og var jeg i det røvbitre hjørne, ville jeg starte med at vrisse over den kvalmende hype af modetøj og kropsidealer og så runde den alarmerende skærmproblematik og de nådesløse man-skal-blive-til-noget-krav med tilhørende folkestemning, men jeg tror bare jeg vil holde mig til visioner om undervisning. Måske oven i købet være positiv og konkret!

For ind i mellem sniger der sig en berusende tanke ind i min knold; tænk hvis vi kunne tage mere styring over hvordan udskolingen på ÅF skal udformes.. Jeg er nemlig træt af det voksende antal eksaminer der gavner nogle, men stresser flere og skævvrider forestillingen om at være en succes (seriøst, det er lige præcis det de gør!).
Eksaminer er ikke bare en måde at slutte undervisningen af på i 9. klasse. Eksaminer påvirker indholdet i undervisningen dramatisk, især i 8. og 9. klasse. Bevares, der er en del gode takter i den måde de er skruet sammen på, de bliver faktisk bedre og bedre som årene går, det er bare ærgerligt at de uden nogen som helst smidighed dikterer lige præcis hvad fagenes afslutning skal indeholde og hvornår det skal være. Jeg er sikker på at vi med et grundigt tilløb og forarbejde kan sætte noget federe sammen, noget som er en naturlig forlængelse af vores særlige styrker. For det er da sært at vi prøver vores afgangselever med den standart som folkeskoledannelsen måler efter, når vi netop er tilhængere af en afvigelse fra folkeskolen på en masse punkter. Sært at vi giver ungerne mange fede friskolekompetencer, men prøver dem i folkeskolens ditto. Der er noget der ikke helt stemmer..?? Jeg synes vi glemmer at give vores særlige talenter den opmærksomhed og finale de fortjener!

Bare et eksempel: Tænk hvis vi som first movers gjorde det blege tyskfag til et projektfag med musik/teater og udveksling og rejser og en afslutning når vi ville og ikke i ræset sidst i 9., hvor faget enten bliver udtrukket til en helt særlig febrilsk slutspurt - eller glemt (for sådan er det!).
Tænk hvis vi overførte samfundsfag og historie, måske også noget geo/bio og engelsk til et bredt forløb omkring 8-klasseturen; brugte vores værdifulde erfaringer til at skabe reel, virkelighedsnær projektundervisning.
Tænk hvis idræt blev opgraderet med en rigtig seriøs dosis rytmik og på den måde var en del af en større forestilling som vi kunne fyre af når det passede bedst i vores

tidsplaner – og tænk hvis vi gav os tid til at arbejde med konkret, praktisk matematik/fysik koblet med faget Håndværk og design. Mulighederne er mange!
Vi har en særlig pædagogisk musik-/teaterprøve hvor 9.-eleverne skal demonstrere at de kan undervise mindre børn, genial idé som burde få mere tid og opmærksomhed; den lever lidt sit eget liv, i skyggen af de certificerede, karaktergivende afgangsfag. Hvorfor?

Når jeg snakker med kolleger og andet godtfolk om at indføre et alternativ til den landsdækkende Fp9-eksamen, møder jeg ofte argumentet, at en stor del af de familier der vælger vores skole ville finde et andet sted, at vi ville opleve et fald i elever og derfor et faldende tilskud med svære problemer som resultat. Så plejer jeg at svare, at andre familier som deler vores opfattelse af børns engagement og undervisningens relevans ville komme i stedet. Det er jeg sikker på de ville! Og ærlig talt, hvis man ikke har en Fp9 efter endt skolegang, skal man til en prøve i dansk, matematik, engelsk og fysik/kemi på den ungdomsuddannelse man vil ind på, det er ikke en uoverstigelig udfordring. Elever fra Steinerskoler gør det i øvrigt.
Et andet argument er at "vi skal lære ungerne hvor træls uddannelsessystemet er". Vi hjælper dem ved at "introducere dem for uddannelsessystemets krav".. Det er muligvis rigtigt, men det er stadig noget pis! Vi skal da hele vejen igennem være tro mod vores overbevisning; at læring skal være båret mere af lyst end af krav!
Jeg ser for mig en broget vifte af praktiske og musiske projekter, forestillinger og prøver; intense forløb med tid til fordybelse spredt ud over 8. og 9- klasse. Nye fag som fx kommunikation og psykologi kunne komme til og frigjort tid fra tunge, tvungne pensumlister kunne give muligheder for at fordybe sig seriøst i kunst og håndværksfag..
Selvfølgelig skal der i vores udskoling være gennemarbejdede og tydeligt definerede mål for undervisningen og et system der tester om vi gør det godt nok, og selvfølgelig skal vi sørge for at fagene bliver foldet ud og læsning og stavning og matematik og sprog og det hele bliver fulgt til dørs, ja, hvis vi selv definerer vores egne afslutningsprojekter, vil det kræve rigtig meget af os; vi vil være nødt til at være dedikerede og grundige og sætte høje standarter. Vi kunne eventuelt samarbejde med eksterne, innovative partnere med interesse i at udvikle nye, spændende måder at lave udskoling på.
Og ærlig talt; når jeg ser på udbyttet af de afsluttende eksaminer, især belært af mange real-life beretninger fra tidligere elever, er jeg ikke i tvivl. Lad os komme videre, lad os lave noget sjovere og federe! Gå efter at holde børnenes pis i kog!

Det kræver mod at turde se kritisk på hellige køer, og det kræver mod at sætte idéer højere end økonomisk sikkerhed – samme mod som fandtes hos de der fandt på friskolens værdier for år tilbage..
Hvem er det der skal komme med forandringer? Lad os komme videre!

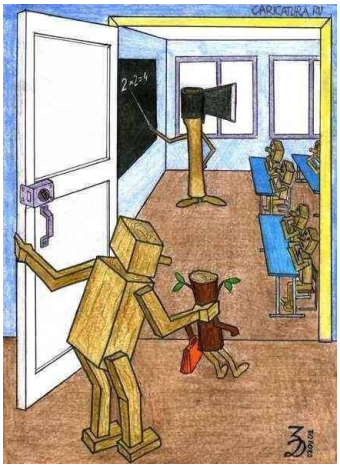

Skal Friskolen fortsat flyve

Nogle efterskoler har aflyst deres langdistanceflyrejser næste år og laver i stedet ture i busser rundt i Europa – eller udforsker Danmark og besøger egne, de fleste ikke kender.
Klimatruslen buldrer på døren og der ER god grund til at gøre noget - og nogen skal gå forrest. Alligevel synes jeg ikke, vi skal droppe vores flyture – endnu…

Af Asger

Da jeg startede på ÅF i 1990 var alle 8.klasseture busture til enten Syd- eller Østeuropa eller Nordafrika. Klasserne var mindre, busserne var tit gamle, renoverede busser, og selve køreturen var en stor del af at rejse. Vi kørte i mange dage for at nå frem til den landsby på Sicilien eller i Portugal, vi skulle besøge. Afstand: Minimum 3000 km hver vej.
Hvis man kan holde en gennemsnitshastighed på højest 80 og køre max 10 timer om dagen, behøver man ikke den store regnelærereksamen for at regne ud, at turen derned tager 4-5 dage… og ditto hjem. Og det er hårdt at sidde så længe.
Jeg var chauffør på to busrejser til henholdsvis Sicilien og Portugal i 90erne. Bevares – vi syntes da, at vi havde haft nogle gode ture, men vi voksne snakkede meget om, at de rejsende klasser i for høj grad blev feterede rockstjerner på de skoler, vi besøgte. Og at en for stor del af turen gik med transport.
Især de voksne savnede, at eleverne mødte kulturer, hvor dansen og musikken stadig er en levende tradition i hverdagen. Jo, der er flamingo i Andalusien og sigøjnerne i Østeuropa kan noget magisk – men det er ofte lidt lukkede og svære traditioner at komme ind på og give sig i kast med som besøgende skoleklasse. Det forholder sig helt anderledes i Afrika, Brasilien og på Cuba.

Så tog de til Afrika, Cuba og Brasilien
I 1996 rejste Ole (sammen med Erik Westberg og Annli Falk) på den første længere flyrejse til Tanzania. Klassen kom hjem med masser af dans og musik (og en afrikanerhytte, der står endnu). Siden var jeg med til at arrangere de første ture til Brasilien og Ghana. Cuba blev også et populært rejsemål for Århus Friskole i de år og en enkelt tur gik til San Fransisco i USA.
Jeg kan tydeligt huske engang i 1998, hvor Leif Falk lige var kommet hjem efter et besøg med Det Rytmiske Konservatorium fra Silkeborg (hvor Hytte og Maria er uddannet) i

Salvador i Nordøstbrasilien. Leif havde mødt samba-reggae rytmen, der var vanvittig populær i de år – bl.a. fordi en vis Michael Jackson havde indspillet en video dernede med Olodum (en kæmpe musik/dansegruppe fra Bahia). Leif stod ude i køkkenet, hvor Lars Marcussen lige var blevet madfar, og viste lilletrommerytmen for en hel masse interesserede musikere, lærere, elever og andet godtfolk. Den var jo vanvittig svær den rytme, tænkte jeg – og forsøgte forgæves at spille den på bordet med to hænder. da..da…da..da..da (højre venstre venstre højre højre – 4 grundslag)

Stort set ingen kunne spille den – udover Leif – lige den dag.
Ikke mange år efter – da Århus Friskole havde været i Salvador i Brasilien i både 2000 og 2001 og besøge "Baguncaco" i slumkvarteret, bredte de brasilianske rytmer sig nedad i skolen – nu kunne de fleste i Rød og mange i Blå også spille den svære lilletrommerytme – og børnehaveklassen kunne spille surdorytmen (og det tror jeg stadig de kan (du-du-du-du-dung….dung).
Vi har lige spillet et brasiliansk nummer i Big Bandet – det svinger jo næsten som om hele skolen er vokset op i Bahia ☺.

Spiller for alvor
Så udover de rytmer elever og lærere fra 8.klasse hvert år bringer med hjem fra Ghana, Brasilien, Cuba m.fl. bringer de også en viden om, at der bor kulturer rundt omkring i verden, som stadig danser og spiller for alvor – ikke kun til festlige lejligheder, nej de spiller af nødvendighed. Og den viden kan man mærke på Århus Friskole – og der er faktisk ikke så mange andre steder i vores vestlige smørhulsland (eller i Europa), man kan mærke den samme energi, når der spilles. Den energi kan man ikke læse sig til – den skal erfares i mødet med en stærk musikkultur i den 3. Verden, mener jeg.

Men hvad så med klimaet?
En gennemsnitsdansker har et CO2 forbrug på ca. 17 tons om året – det skal meget, meget længere ned – snart. En tur til Thailand retur belaster klimaet med ca. 4 ton CO2 per person (flyvning uden mellemlandinger).
Måske skal vi støtte denne her organisation (eller andre lignende):

rensti.dk

– de tilbyder "klimaaflad" i certificerede projekter (skovrejsning fx) i verden.
Jeg støtter dem faktisk selv nu med et månedligt beløb. Det giver en bevidsthed om, hvilket klimaaftryk man selv sætter – og hjælper forhåbentlig verden.
Og så kan vi håbe, at EU snart vedtager klimaskatter på flybrændstof, der hurtigt tvinger flyselskaberne til at investere i klimaforsvarlige fly og brændsler.
Men let er det ikke – at skulle tage beslutningen om, hvorvidt det stadig er i orden at flyve…. Og måske vil dette indlæg om få år kunne betragtes som håbløst og romantisk i forhold til den situation verden befinder sig i….

Ivalo og Leif Falks børnesyn og rytmiske musikpædagogik lever videre

Danmark har mistet et par pionérer, som med deres børnesyn i årtier har præget Århus Friskole, lilleskolepædagogikken i Danmark og i særdeleshed været banebrydende i at udvikle den rytmiske musikpædagogik. Ivalo og Leif har med deres personligheder og deres pædagogik været til stor inspiration for mange, hvad enten man mødte dem kort på et kursus, dansede en af deres fællesdanse eller som mig, har haft dem som mine lærere på Århus Friskole. Leif blev 78 år gammel og døde d. 19. feb. 2019 efter 14 år med Parkinson. Ivalo døde to dage efter Leif, torsdag d. 21. feb. efter kort tids kræftsygdom

af Marie Skoleleder

Parløb
Ivalo og Leif er født i 1940 og de mødte hinanden som helt unge på gymnasiet i Randers. Da de var 20 år, var de nyudklækkede studenter og nygifte. Da de var 24 år, var de nyuddannede lærere, havde allerede fået deres to børn, Annli og Mek, og var lige ansat på Århus Friskole. Ivalo arbejdede på Århus Friskole i over 40 år, indtil hun gik på pension for 15 år siden. Leif arbejdede på Århus Friskole i 20 år. Ivalo og Leif havde til det sidste en stærk tilknytning til Århus Friskole, og Århus Friskole vil blive ved med at have en stærk tilknytning til Ivalo og Leif.

Bevægelser i tiden
Århus Friskole startede i 1952 og var den anden lilleskole i Danmark - inspireret af Den Lille Skole på Gammelmosevej i Lyngby fra 1950, som var den første lilleskole i verden.

Det var den kulturradikale, reformpædagogiske tradition fra 30'erne, der var Den lille Skoles udgangspunkt. Da Leif startede på friskolen, gik han i gang med at videreudvikle den musikpædagogik, som allerede var startet på skolen med Jytte Rahbek Schmidts musik- og sangundervisning - inspireret af miljøet omkring Bernhard Christensen i København. Bernhard Christensen var en del af den kulturradikale kreds fra 30érne, der ønskede at gøre op med den borgerlige kultur og dens dannelsesidealer. Han var aktiv i det københavnske jazzliv og var en af hovedkræfterne bag udviklingen af en rytmisk musikpædagogik sammen med bevægelsespædagog Astrid Gøssel og Sven Møller Kristensen. Astrid Gøssel studerede andre kulturers bevægelsesformer og børns spontane leg, udtryk og autentiske bevægelser. Sammen eksperimenterer de med at udvikle en musikpædagogik baseret på sammenhængen mellem musik og bevægelse, improvisation, fantasi og leg. En musikpædagogik, hvor barnet frit kan udfolde og udvikle sine musikalske evner. En musikpædagogik bygget på rytme og improvisation.
Leif var nyuddannet matematik- og sløjdlærer, da han startede på Århus Friskole i 1964. Han var selvlært musiker og var inspireret af jazz og afroamerikansk rytme og improvisation. Han kunne spille, men han vidste ikke, hvordan man underviste børn i musik. Så han tog i 3 år én dag om ugen toget til København, hvor han deltog på Bernhard Christensens musikpædagogiske uddannelse med fokus på at udvikle børnenes musikalitet og evner til at improvisere egne sange.
Ivalo var først og fremmest meget optaget af at lave drama og teater med børnene på Århus Friskole. Hun var engageret i teatermiljøet i Århus og Leif var engageret i musikmiljøet i Århus. Med deres engagement i Århus kulturliv var det naturligt at lægge en meget udadvendt stil på friskolen. Det blev til adskillige forestillinger på Svalegangen og Vestergade 58 med skolens dramahold, som spillede forestillinger, som børnene oftest selv havde improviseret frem.
Ivalo gik på kursus i Gøssels gymnastik hos Gøssels elever Lis og Frantz Holm og Lotte Kærså fra Den Lille Skole. Ivalo var med til at "oversætte" Gøssels gymnastik til børn og til skolelivet bl.a. til rytmik - spontan bevægelse til den rytmiske musik på Århus Friskole. Rytmer inspireret fra bl.a. jazz, blues, rock, afrikansk, afroamerikansk og cubansk musik mv. Ivalo var optaget af at iagttage barnets naturlige bevægelsesbehov og tage det ind i skolelivet, som f.eks. da børnene hang i knagerækkerne, så de faldt ned, så var det ikke hærg, men et udtryk for, at børnene voksede og havde brug for at strække musklerne. Så blev der hængt redskaber op, så de kunne gå armgang.

Musisk miljø
Da Leif startede på Århus Friskole i 1964, var holdningen i Danmark, at 5 % af befolkningen var musikalske og 95 % var umusikalske. Leif satte sig som mål for sit liv at bevise det modsatte: At 95 % af befolkningen er musikalske. Leif mente, at hvis 95 % kan lære at læse, skrive og regne, så kan 95 % også lære at spille, synge og danse. Det tog Leif 20 år at udvikle en rytmisk musikpædagogik på Århus Friskole, hvor alle kan være med til at spille musik. Det var ikke kun gennem at have mere musikundervisning, for musik skal ikke kun være i musikundervisningen, men det var ved at skabe et musisk miljø, hvor der er instrumenter overalt og masser af musik i luften og rummene. Hvis du vil være med til at spille, så er du med og giver det bedste, som du kan. Alle kan spille musik, og bidrage til fællesskabet. Det er tanken bag, at alle klasser på skolen i dag har et klasseband og alle medarbejdere på skolen kan være med i lærerbandet, fordi alle kan være med og alle kan bidrage.
Der er i dag stadig et musisk miljø på Århus Friskole med klaverer og guitarer overalt, så børn kan lære af børn og alle kan spille, når de har lyst. For Leif var det en vigtig vision, at den rytmiske musikpædagogik ikke er båret af personer, men er et musisk miljø. Det er over 30 år siden, at Leif stoppede på Århus Friskole og den rytmiske musikpædagogik levere videre i bedste velgående i dag takket være denne vision.

Fællesdanse
Det tog også Ivalo og Leif 20 år at udvikle en håndfuld velfungerende fællesdanse på tværs af lilleskolerne i Danmark. For Ivalos vedkommende startede det, da hun rejste til Belgisk Congo som 16-årig, hvor hun mødte den afrikanske musik- og dansekultur. Hun tog bl.a. fællesdansen "Dosala" med hjem fra Congo. Fællesdanse kan være med til at samle alle f.eks. til en fest på skolen, fordi fællesdansene aktiverer alle, når musikken spiller. Karakteristisk for de fællesdanse som fungerer som samlende er, at det er danse for alle, fordi de er så enkle, at både små og store kan være med. Det er også danse, som skaber samling på flokken, som f.eks. i Lis Holms sang "Nu skal vi alle sammen danse", hvor alle samles i en ring, som afbrydes af improvisation inde i midten, hvor man kan gøre, hvad man har lyst til. Det er grunden til, at Århus Friskoles lærerband stadig spiller disse fællessange til Høstival og Fastelavnsfest, fordi de virker hver gang. Det er fantastisk at stå på scenen og se alle samles og danse fra helt små børn til ældre mennesker, der med stor glæde giver den gas sammen. Fællesdansene er det helt store samlende tilløbsstykke til skolens årlige fester specielt for alle gamle elever.

Kucheza
Ivalo og Leif blev ved gennem årene at eksperimentere og videreudvikle den rytmiske musik-pædagogik sammen med andre pionérer indenfor musikpædagogikken. Det foregik bl.a. på en lang række efteruddannelseskurser i 80erne og 90erne på bl.a. Vallekilde og Herning Højskole. Sidstnævnte gik under betegnelse "Kucheza-kurser". "Kucheza" er et afrikansk begreb, som Steen Nielsen havde med hjem fra Tanzania. Kucheza betyder bl.a. dans, sang, musik, bevægelse og leg. På kurserne var den rytmiske musikpædagogik på tværs af dans, sang, musik og leg i en uendelig vekselvirkning mellem improvisation og færdigheder. På disse kurser deltog mange musikere, lærere og pædagoger fra bl.a. lilleskolerne. I 1987 var Leif med til at starte Børnemusikklubben Kucheza, der stadig eksisterer i Århus. I 1987 var Leif med til at starte Center for Rytmisk Musik og Bevægelse (CRMB) med Steen Nielsen som leder. En selvstændig uddannelse som rytmisk musik- og bevægelseslærer. Det er den uddannelse, som en del musik- og rytmiklærere fra lilleskoler har taget og som er videreført på Det Jyske Musikkonservatorium.

Pædagogik og personlighed
Århus Friskole tog fra starten afsæt i den antiautoritære pædagogik med inspiration fra reform-pædagogikken. Frihed var nøgleordet. Medbestemmelse var et centralt begreb og børn blev betragtet som ligeværdige mennesker. Disse værdier og dette børnesyn prægede Ivalo og Leif hele livet. Deres pædagogik og personligheder kom til at spille og smelte totalt sammen og blev uadskillelige, også uadskillelige med Århus Friskoles grundlæggende pædagogiske værdier.
For Ivalo var barnet altid i centrum. Hun havde en ufattelig tiltro til det bedste i alle. Som barn følte man sig virkelig set og anerkendt af hende. Børnenes initiativ var Ivalos pejlemærke, og da Ivalo var en ukuelig optimist kunne alt lade sig gøre. Ingenting var for vildt. Ivalo var intens, sjov, omsorgsfuld og uendelig engageret i at få børn til at turde udleve deres drømme. Ivalo har sammen med børnene været med til at skabe mange af Århus Friskoles nulevende traditioner f.eks. at lave musicals helt fra bunden, tage på 8. klasses-ture til udlandet, være i erhvervspraktik fra 3. klasse, lave optog gennem byen, lave film/animationsfilm og meget mere.
Leif var musiker, komponist, tekstforfatter og underviser. Han havde en evne til at få alle til at føle sig værdifulde og som en del af musikken, ligegyldigt niveau. Han har selv lavet mange sjove, skøre, smukke, sjofle og socialistiske sange, spillet med i adskillige bands, og udgivet både plader og cdér. Som menneske var han varm, venlig, meget radikal, politisk og provokerende.

Ivalo og Leif – Tusind tak for altid at være i øjenhøjde med børnene, for at insistere på, at alle kan være med og har noget at byde ind med, og for jeres brændende engagement for at skabe en levende børne- og musikkultur.

Kilder:

Falk, Leif & Viskum, Ulla(2001): *Indianerdansen – musikeren og pædagogen Leif Falk.* Forlag Det Jyske Musikkonservatorium.
Nygaard, Bodil & Povlsen, Karen Klitgaard: *Bogen om Århus Friskole*. Klim
Interview med Astrid Elbek -tidligere elev på Århus Friskole og nu udviklingsleder ved Det Jydske Musikkonservatorium.

”Vi gør det- pædagogikken” på Århus Friskole

Jeg startede på Århus Friskole d. 1. november 2018. Tre uger forinden havde min kære mormor Ivalo fået at vide, hun kun havde et halvt år tilbage at leve i! Ivalo var lærer på Friskolen i over 40 år, hendes tilstedeværelse og engagement har haft en stor indvirkning på skolen og dens elever. Hun elskede at følge med i, hvad der skete på Friskolen, og vi snakkede helt indtil det sidste om Århus Friskole. Jeg har efter min start og ansættelse på skolen tænkt tilbage på min egen skoletid (1986-1996) med Ivalo som klasselærer, og hvad hun har betydet for min opvækst og for pædagogikken på Århus Friskole. De minder har meget at gøre med, hvad pædagogikken på Århus Friskole står for i dag – som jeg ser det. Med Ivalo kunne alt lad sig gøre,” vi skal bare gøre det!” Ivalo var, som jeg husker det, i høj grad en af grundlæggerne af den pædagogisk tænkning på Århus Friskole, som jeg kalder – ”vi gør det- pædagogik”

af Mikkel Falk

Ivalo var min klasselærer i rød gruppe 5., 6., og 7. klasse, det var meget specielt at have sin mormor som klasselærer, og vi havde vores sammenstød undervejs, men det er en anden historie. I femte klasse i 1992 rejste vi til England, vores klasse dengang var meget motiveret for at komme ud på eventyr, og det kunne Ivalo mærke på os, vi drømte om en rejse, og den drøm greb Ivalo.

Vi var lige startet med faget engelsk, så Ivalo syntes, det var oplagt at rejse til England i 14 dage. Vores klasse var lettere overrasket over, at man sådan bare lige kunne rejse til England, vi vidste godt, at vi skulle på 8.klassestur, men 5.klassestur havde vi ikke turdet drømme om. Vi optrådte i børnehaver og til andre arrangementer, hvor vi kunne tjene en skilling for at skrabe penge sammen til turen. Hele klassen samlede sig om projektet, og det styrkede vores fællesskabsfølelse og undervejs føltes det, som at rejsen til England var vores egen idé og ikke Ivalos.

Rejsen til England var i sig selv et eventyr, vi kørte i skolens bus, sejlede med færge og sov i kahytter med køjesenge. Da vi kom til England, blev vi indkvarteret hos engelske familier, hvor vi var tvunget til at snakke engelsk hver dag. På rejsen fik vi masser af tid sammen som klasse og konkretiseret nødvendigheden af, hvorfor vi skulle lære at snakke engelsk. Der var ikke så meget at diskutere. Ivalos måde at tydeliggøre undervisningen på var ved at vise os, at vi gennem handlinger og bevægelse kunne nå vores mål på andre måder end den almindelig måde: I stedet for at diskutere og snakke i klasse-værelset satte hun vores klasse i situationer, hvor vi var tvunget til at handle. Ivalo var manipulerende på en kærlig og udfordrende måde, hun greb vores drømme og gjorde dem konkrete, så vi turde handle på dem. Sådan et læringsforløb som vores klasse gennemgik dengang på 4 mdr. før, under og efter vores tur til England, var nok læring til mindst et, måske to skoleår. Tiden i rød gruppe sammen med Ivalo, drømte vi en masse og handlede på vores ideer. Det blev til musical, reklamefilm, film, musikvideo, lejrture og mange andre sjove projekter.

NU, står jeg på Århus Friskole sammen med den nye generation af Friskole-lærere og pædagoger med begge ben plantet i Friskolens kreative-muld og skal løfte arven efter en af Friskolens måske mest betydningsfulde pædagoger, Ivalo, med drømmene, ideerne og værktøjerne til at børnene motiveres til at handle.

I mine første fem mdr. på skolen har der allerede været flere projekter, som børnene har været med til at nå i mål med. Jeg har været tæt på to af projekterne, det ene var ombygning af Blå fællesrum og det andet dukketeater i SFO´en. Det gør mig stolt, når jeg ser at lærere og pædagoger bryder med hverdagen og giver den gas sammen med børnene omkring sjove projekter, og i år er temaet bæredygtighed. Det ene projekt var et flottere og mere funktionelt fællesrum, det andet var at komme ud at optræde med hjemmelavede dukker til glæde for børnene selv og andre, både børn og gamle. Det gør mig glad, når skolen igen og igen kaster sig ud i nye og vilde projekter, hvor vi (lærere og pædagoger) handler sammen med børnene, **"vi gør det"** , det er det, der er med til at gøre Århus Friskole til en af de bedste skoler i Danmark. Børn og voksne samarbejder om at nå de fælles drømme og ideer.

I skoleåret 2018/19 er der blevet taget hul på temaet bæredygtighed. Hvis vi skal lykkes med at være bæredygtige på Århus Friskole, så skal vi kunne handle på det. Derfor tror jeg på at den lilleskole-pædagogik, som jeg synes Friskolen står for - "vi gør det-pædagogikken", kan være med til at skabe fremtidige borgere, der tør drømme og handle på det, de drømmer om - selvstændige borgere med handlekraftige færdigheder, og hvis vi kan lykkes med de "rigtige" værdier, må det være essensen af bæredygtighed. Derfor er det vigtigt, at vi bliver ved med at være handlende på Friskolens værdier og tør drømme stort.

På Århus Friskole handler børn og voksne sammen, og vi gør det som om det er den mest naturlige ting i verden. Når vi lytter og tror på børnene, kan de mere, dette gælder også den anden vej - voksne kan mere, når børn lytter og tror på dem. Når vi handler sammen, kan vi nå vores drømme!

Med tak til Ivalo - min handlekraftige mormor og lærer.

Hvad skal vi med alle de ord

Af Bertel

En dejlig mandag midt i marts tog Christian og jeg 1. klasse med ind på Teaterhuset Filuren, som ligger solidt plantet inde midt i Musikhuset. Børnene skulle deltage i noget, som Filuren, på deres hjemmeside, på bedste vis, beskriver sådan her:

TOTAL!DANS! er en forestilling for skoleklasser (1.-3. klasse), hvor publikum er frie til spontant at bevæge sig rundt imellem professionelle dansere, spejle dansen eller observere fra skiftende steder i rummet. Musikken bliver spillet live og indgår i tæt samspil med dansen. Børnene får ingen verbale instruktioner under selve forestillingen, det er deres nysgerrighed, dansens smittende energi og musikken, der inviterer børnene til at opleve forestillingen med alle sanser og hele kroppen i bevægelse.

En medarbejder på teatret tog i mod alle børnene i foyeren, og de blev bedt om at stå i en lang række. Så kom de to kvindelige dansere. De spurgte børnene, hinanden og os to voksne om alle var klar. Vi havde aldrig været mere klar.
De understregede, at børnene ikke måtte tale i al den tid, der blev danset.
Havde børnene prøvet at stå i en rundkreds før? Jo, den erfaring havde de gjort sig. Så var alt parat, for inde i salen skulle de alle starte med at stå i en cirkel.

Nej, der var for resten lige en ting mere: Kunne nogen høre musik fra salen?
Helt stille lyttede børnene i retning af døren. Nej, ingen musik, så musikeren derinde var ikke helt klar.
Men nu skete der vist alligevel noget: Gradvist kunne man svagt begynde at høre musik der inde fra.

Hvilken start - alle var spændte og årvågne.

Christian og jeg måtte ikke være med, men blev henvist til et par simple stole i et hjørne. Venligt men bestemt. Vi fornemmede begge, at det ikke var til diskussion, så vi to luskede stille hen i vores hjørne.

Dernæst gik børnene og de to dansere stille ind i salen, og formede en cirkel i midten af den store, sorte sal. Og så startede et magisk eventyr.

De to dansere begyndte at bevæge sig. Børnene prøvede at gøre noget lignende. Cirklen blev mere og mere levende og opløstes efterhånden til den smukkeste dans som bare fyldte hele salen.

De mange dansende væsner udlevede uhyggelige, vrede, aggressive, blide toner og bevægede sig svævende, hakkende, liggende og alt muligt. Et skue smukt og lyrisk – hvad det så end helt præcist betyder. Som en fugleflok og lidt efter som to flokke vendt mod hinanden. Rundt og rundt, ind og ud, frem og tilbage. Musik og dans smeltede ind i en improvisation, hvor alle bare lyttede til hinden, og fysisk gav sig helt ud til bristepunktet for, hvad remmer og tøj kunne holde til.

Ikke alle børn var med hele tiden i de 40 minutter det varede, men det gjorde ikke noget. Man kunne sagtens tage en pause i ny og næ. Måske bare kigge på. Og på den måde fik Christian og jeg da selskab en stund.
Jeg tænkte, at det hele fungerede så godt, når netop ordet var sat ud af kraft. Børnene kunne jo sagtens se, hvad det hele gik ud på. Måske endda se det meget bedre, når det ikke først var blevet forklaret med ord. Tankevækkende.

En meget smuk synergetisk blanding af voksne dansere og børn, som i kraft af, at de netop er børn, har så let ved at flyde ind i den verden.

Jeg fornemmede også noget urgammelt. Noget der ligger i alle vores gener. Det er bare et spørgsmål om at glide med ind i bevægelserne og lydene.
Noget der ligger så tæt ved udtrykkets overflade hos børn. Og hos voksne, der har bevaret og vedligeholdt det dansende, det lyttende, det legende i sig. Eller hvad det nu er. I hvert fald noget med liv i.

Børnene efterligner det, troværdige voksne gør. Mesterlære. Har det ikke altid været sådan i pattedyrenes verden?

Jeg vil tænker over det her: Har vi ikke tendens til altid først at forklare og forklare. Bruge tonsvis af ord. Både over for børn, men også over for hinanden som voksne. Og er det ikke nogle gange det, der gør det så uendeligt kedeligt?

Friskolens musik og dans foregår vist også sådan lidt sprogløst. Men er der andre steder, hvor vi med fordel kunne bruge færre forklaringer? Hvor børnene bare følger inspirerende voksne. Det foregår nok en hel del i SFO´en.

Nå, men tilbage i Filurens sal samledes vi alle på gulvet i midten af salen, for at sige lidt om de 40 magiske minutter. Christian og jeg blev også spurgt og vi var begejstrede – havde kun positivt at sige, men bare ærgerligt, at vi ikke måtte være med. Til gengæld var vi vidner til et syn for guder med englesang til.

AT GØRE KARRIERE PÅ FLEXJOB

af Helle, Blå SFO

Jeg hedder Helle, er 55 år og blev uddannet pædagog i 1991. I 2013 fik jeg bevilget fleksjob pga. kognitive vanskeligheder efter 5-6 turbulente år med alvorlig sygdom. Jeg var jublende lykkelig for at skulle tilbage til det virkelige liv igen, have en almindelig hverdag, at skulle tilhøre en gruppe, gøre en forskel mv. Men det skal ikke være nogen hemmelighed, at jeg i hele mit hidtidige arbejdsliv havde befundet mig godt, hvor beslutningerne skulle træffes, og at jeg nu skulle forholde mig til en ny situation.

Lykkelig var jeg, da jeg søgte og fik jobbet på Århus friskole. Her bumpede man ikke ind midt i en hverdag selvom timetallet er lavt, næste alle i sfoén arbejder også på deltid. Mine første år var i lille gul med 0.-1. klasserne. Så skulle vi rykkes lidt om, og jeg landede i blå hos 2.-3.-4. klasserne. Vi havde fået et rum stillet til rådighed og sammen med SFO - Lars fik vi rummet sat i stand til et rum med plads til kreativitet. Lige et rum for mig med mine tabte muligheder, kreativiteten er min force.
Ret hurtigt fandt de blå børn vejen ind, og det tog mig ikke længe at lære, at friskolebørn flytter man ikke sådan med. Mange af de nye spændende projekter, jeg stablede på benene, sad jeg næsten alene med, til der igen blev åbnet for syning, så myldrede de ind igen. Med vildere og vildere ideer til sy-projekter.
Nu foregår det sådan, at de laver en tegning af deres ide, som jeg så hjælper dem med at lave et muligt mønster efter, så det bliver sybart. Det er tasker, bamser, puder, kjoler og fleestrøjer mm.

Det er blevet vigtigt at blå rum fungerer. To en halv times arbejdsdag er ikke meget med spisepauser og oprydning. Og ofte ligner det en sprunget bombe, ind imellem bliver der ryddet op, men det er ikke nogen lang glæde. Vupti så springer bomben igen. Vi har også rigtig mange fede materialer, som vi får fra forældre, bedsteforældres og andres gemmer (og på den måde blev bæredygtighed flettet ind i min fortælling), og det er så fedt at kunne finde lige det, der mangler til et projekt, omend det nok kun er mig, der ved, hvor det hele er.
Jeg håber, at blå sfo-rum bliver ved at være et kreativt helle, for ro og fordybelse og kreative hjerner. Og børnenes glade og stolte ansigter, når et projekt er færdigt, gir mig så stor glæde, at min nye karriere er et dejligt plaster.

Bestyrelsens beretning 2018-19

Ved sidste generalforsamling besluttede vi at ændre antallet af bestyrelsesmedlemmer fra ti til syv. Det har vist sig at være lettere at holde møder, når der er færre deltagere og lettere at få hørt alle. Vi oplever også en større deltagelse i de enkelte møder.
Et udestående er rollen som kontaktperson, den forventes løst snarest.

Bestyrelsen har arbejdet med at rydde op i alle vores dokumenter og få dem flyttet fra Intra til Google-baserede løsninger, og i den forbindelse har alle bestyrelsesmedlemmer fået bestyrelses-email-adresser.

Bestyrelsen har i år arbejdet med følgende politikker/procedurer:

- Ansættelsesproceduren er blevet revideret og bl.a. præciseret i forhold til, hvem der har ansvar for processen
- Optagelse af børn politikken er blevet revideret med bl.a. et punkt vedrørende adoptionsbørn
- Notat vedrørende økonomi for 8. klasseturen, som definerer de økonomiske rammer for 8. klasseturen.
- Ansættelsesforhold for unge i SFO'en, så de matcher de gældende lovkrav.
- Rengøringspolitik. Nu med flere rum og bedre beskrivelser

Alle procedurer og politikker er blevet til ved samarbejde mellem bestyrelse, ledelse og medarbejdere på ÅF.

Derudover har der været stort fokus på IT, herunder vores forældede hjemmeside, som bestyrelsen har afsat penge til at blive opgraderet. De grundlæggende elementer er blevet lavet i Wordpress og er klar til at blive publiceret, men vi ønsker at foretage en vurdering af relevans og dermed også gøre siden mere nutidig. Vi har et ønske om at inddrage eleverne i højere grad, når der skabes indhold til siden. Dette forventer vi at arbejde med i kommende år.
Samtidigt har vi fået opgraderet skolens internetforbindelse, og det trådløse netværk er ligeledes opgraderet.

BOVU - Bygge og vedligeholdelsesudvalget

Vi har drøftet mulighederne for at skabe mere involvering af eleverne til vores arbejdsdage, herunder hvordan og hvem der løfter denne opgave. Karl fra bestyrelsen deltager som partner sammen med Mikkel Falk. De vil organisere aktiviteter og relevante arbejdsopgaver, for de børn som deltager.

Energiudvalget er blevet en del af BOVU, og vi håber dermed, at vi kan have et større energi-fokus.

Byggeprojekter som bestyrelsen har prioriteret at få gennemført 18/19:

- Sidste sommer fik vi nyt fryse- og kølerum. Lars Kok er glad for det.
- Lærerforberedelses-pavillonen er blevet færdig og bliver flittigt brugt til møder, forberedelse mm.
- Flotte kønsopdelte badefaciliteter er blevet opført og bliver flittigt brugt.

Tagene
Tagene er fra 1990 og de er utætte. Det regner bl.a. ind i salen. Vi har fået repareret det værste, men der mangler stadig rigtig meget. Rød gruppes tag er det dårligste – dernæst blå og så de mindre huller.
Der er en god gruppe forældre, der løbende kan skifte tagpladerne. Dette vil spare skolen for 6-700.000 kr. Vi fik tilbud på at få det hele skiftet for 1.000.000 kr.
I plader til det hele skal vi bruge 3-400.000 kr. De gamle plader er med asbest, hvilket gør, at det er mere besværligt at komme af med.

Kommende projekter:

- Parkeringspladsen skal renoveres med cykelstativer og belysning.
- Legeområde ved naturstation skal laves. Der skal en stor gynge op og på sigt etableres et vandlæringsmiljø.

- Udvalget arbejder på en vedligeholdelsesplan, som skal gøre det nemmere for bestyrelsen at budgettere og prioritere imellem de ønskede tiltag.

Lidt om trafikken og sikker skolevej
Vi har været i kontakt med kommunen vedrørende forbedring af trafiksikkerheden. Der blev spurgt ud på forældreintra, og mange havde gode indspark. Det meste drejede sig om overgangen til skoven og ned mod Brabrandstien. Umiddelbart vil kommunen gøre noget ved skilte-situationen, så der bliver gjort bedre opmærksom på, at der ligger en skole, og der færdes mange børn. Vi talte også om en decideret 40-km zone forbi skolen. Som det er nu, er det bare en henstilling. På sigt vil der blive tegnet på et helleanlæg ved overgangen ned til skoven, og en evt. udvidelse af det sidste stykke cykelsti, der fører hen til skolen, da den faktisk er for smal til at være både cykel- og gangsti i begge retninger. Vi håber, at det bringer noget med sig, og vi følger op med kommunen.

LEDELSE
Vi har i bestyrelsen drøftet skolens ledelse historisk set, og talt om hvordan skoleleder Maries tanker er om ledelse nu og i fremtiden. Der er mange nye med i bestyrelsen, og dermed er det relevant at informere og debattere omkring ledelse af skolen - ikke den konkrete daglige ledelse, men mere strukturen.
Vi drøftede, hvordan vi ønsker at ledelsen skal være fremadrettet. Den nuværende struktur er, at Marie er skoleleder, Asger er souschef og deltager både i alle bestyrelsesmøder og ØL-møder (økonomi- og ledelsesudvalg). Derudover er Mikkel blevet ansat som leder af SFO, og Marianne Gårdsted er leder af inklusionsteamet.

Maries lederuddannelse - bæredygtig ledelse i et globalt perspektiv.
Det med bæredygtighed er noget vi skal arbejde videre med, og der er allerede sket mange gode ting – eksempelvis affaldssortering. Marie fik Steen Hildebrandt til at komme gratis fredag d. 16. november til pædagogisk eftermiddag og snakke om FN's verdensmål!

Asger, Marianne, Mikkel og Marie har sammen været af sted på lederkursus, og på den måde kommer ideerne bag bæredygtig ledelse ned i organisationen. Alle har været glade for det.

ANSÆTTELSER
Tysklærer ansat juni - velkommen til Stine Marie Rasmussen

SFO-lederstillingen august / november - velkommen til Lea Birk Andersen og Mikkel Falk.

Ny skolesekretær pr. 1. august 2019:
Merete har valgt at stoppe som sekretær på skolen for at gå på pension efter mange års tro tjeneste.
Vi har lavet stillingsopslag, som er slået op i april. Vi satser på at have en ny sekretær inden sommer, som skal starte op 1. august. Merete overlapper i den grad, det er nødvendigt, det er vi meget taknemmelige for.

TEMAER

- APV'en peger på at der er meget støj på skolen. Fx da rød var i praktik, blev deres afdeling overtaget af Lillegul, og der støjer de rigtig meget.
- Blå's bæredygtighedsprojekt har været med til at lave et rum, der indbyder til stille aktiviteter.

- Kommunale besparelser:

Vi lavede et høringssvar til de kommunale forslag om bl.a. at fjerne inklusionstilskuddet til SFO samt lave en tidligere skolestart fra 1. maj. Forslaget blev efterfølgende taget af bordet igen, bl.a. pga. de mange høringssvar. Demokratiet sejrede, og vi har ikke de besparelser i år, som vi frygtede. Men de kommer måske senere?

BUDGET 2019
I december vedtog vi budget for 2019:
Statstilskud er baseret på 210 elever, som var på skolen 5/9 2018. Vi budgetterer med 205 elever pr. 5/9 2019 og fremover.

Der blev indlagt stigning i skolepenge, SFO betaling og betaling til mad pr. 1. januar 2019 med lidt over 2% - på mad er yderligere lagt 5 kr. på pr. måned.

Betaling er ændret til 11 måneder pr. skoleår – således at juli er betalingsfri – dette træder dog først i kraft til det nye skoleår 1. august 2019 – således at der betales efter den nuværende model de første 7. måneder af 2019 – og efter den nye model de sidste 5 måneder af 2019. Første gang juli måned er betalingsfri er dermed i juli 2020.

Den månedlige betaling 1. januar 2019 bliver:
Skolepenge til og med 4. klasse 1665 kr.
Skolepenge fra 5.-9. klasse 1740 kr.
SFO betaling 720 kr. og betaling til mad 305 kr.

Fra 1. august 2019 bliver:
Skolepenge til og med 4. klasse 1815 kr. (i 11 måneder),
Fra 5.klasse er betalingen 1900 kr. (i 11 måneder)
Madpengebetalingen er 333 kr. (i 11 måneder)
SFO betalingen er 790 kr. (i 11 måneder).

Der er afsat 50.000 kr. ekstra til løn vedr. undervisning for at imødekomme et stigende vikarbudget, der matcher et højere elevtal.

Pedelansættelsen er 75% og rengøring er i 2018 forhøjet til 91,72%. Endvidere er indlagt et beløb til sommerrengøring.

Der er indlagt afskrivning på etablering af baderum, kølerum og lærerforberedelse udført i 2018.

Derudover er der afsat 250.000 kr. til reparation af tage mv.

Lønadministration (sekretær) er baseret på nuværende ansat (Merete som er på 95%) indtil 31-07-2019. Derefter – med en måneds dobbelt bemanding – en 100% ansættelse.

Der er afsat 40.000 kr. til ny hjemmeside.

Renteudgiften er lavere i forhold til tidligere – eftersom vi indfriede et lån i 2018.

Resultatet for 2019 er budgetteret til 497.000 kr., overskudsgraden er 2,79%. På grund af omlægning af skolepengeopkrævning fra 12 til 11 måneder årligt, bliver der en ekstraordinær indtægt i 2019. Således ville overskuddet have været 323.000 kr. i 2019 – med en overskudsgrad på 1,83% hvis vi ikke havde lagt betalingen om.

Aarhus d. 1. april 2019

På vegne af bestyrelsen,
Kristian Lassen, Formand

ÅF Køkken – Kostprofil og målsætning *af Lars Kok*:

Århus Friskole har en madordning, hvor Lars kok og 3-4 børn dagligt laver mad til alle på skolen gennem praktisk madkundskab. Der er således madkundskab på skemaet for alle børn i løbet af et skoleliv.

I forhold til folkeskolefaget madkundskab sker undervisningen på Århus Friskole ved en sammensmeltning af teori og praktisk arbejde. Det vil sige, at det pædagogiske og didaktiske arbejde med mad og måltid bringes ind i børnenes hverdag gennem den daglige madproduktion.

Børnene, Birtha og jeg tilbereder en varieret kost, der ernæringsmæssigt tager højde for de 10 officielle kostråd. De daglige måltider på Århus Friskole er en vigtig del af friskolelivet og fællesskabet. Det er noget, vi samles om, da kosten også har stor betydning for indlæring.

Alle på skolen kan dagligt nyde sund, velsmagende og varieret mad, så der er energi til dagens oplevelser. Maden er tilberedt af de bedste råvarer - helst de økologiske, og vores brød er hjemmebagt. Vi forsøger at undgå tilsætningsstoffer og madsminke - dette sikres under planlægning og indkøb.

Vi laver dagligt kolde eller varme retter, det kan være fisk, kød, fjerkræ eller vegetarretter med tilbehør i form af salater, rodfrugter, grøntsager, grov pasta, bulgur, ris og kartofler m.m. som børnene i små arbejdshold serverer ved bordene i de tre grupper gul, blå og rød. I grupperne sidder børnene blandet klassevis sammen med voksne og spiser i ca. 15 – minutter.

Målsætning:

- At anvende flest mulig økologiske råvarer med blik for kvalitet
- At servere groft, grønt og magert på en indbydende måde
- At være bevidste om sæson, bæredygtighed og dyrevelfærd – (ikke nødvendigvis økologiske, men skal have levet et godt liv før bordet)
- At arbejde ud fra tidens krav om hygiejne, sikkerhed og sundhed
- At opnå størst mulig tilfredshed hos børnene samt personalet

Særlige kosthensyn:

Da en "fuld mave" er vigtig for trivsel og god indlæring, tilbyder vi i køkkenet en rugbrødsmad til dem, der ikke kan spise det, der er på dagens menu. Som udgangspunkt skal børnene altid først smage på maden ude i gruppen. Der er selvfølgelig mulighed for at lave en særlig aftale om kosten ved f.eks. vegetarkost, religiøse eller helbredsmæssige grunde. Køkkenet beder den enkelte overholde det valgte.

"Maden ikke er sund, før den ER spist".